

Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları *

Battal YILMAZ**

Türkiye’de Güncel Dar ve Daraltılmış Bölge Bağlamında Seçim Sistemi Tartışmaları

The Debates over Election System in the context of the Single-Member District and Narrow-District System in Turkey

Özet

Türkiye’de Anayasal sisteme geçişe koşut olarak uygulanagelen seçim sistemleri yaklaşık yüzelli yıllık bir geleneğe sahiptir. 16 Nisan 2017’de yapılan hükümet sistemi değişikliği ile yasama ve yürütme eş anlı yapılacak seçimlerle belirlenmektedir. Bu kapsamda sistem kilitlenmesinin önüne geçmek için aynı siyasal eğilimde yasama ve yürütmenin teşekkül etme ihtiyacı dar bölge ve daraltılmış bölge tartışmalarını gündeme getirmiştir. Ancak söz konusu sistemlerin temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini ne kadar gözettiği temelinde tartışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmada güncel olarak dar bölge ve daraltılmış bölge tartışmalarına yer verilecektir.

Abstract

Election systems applied in parallel to transition to a constitutional system in Turkey has about one hundred and fifty years of tradition. With the change in the government system on April 16, 2017, the legislative and executive will be determined by simultaneous elections. In this context, the need to form the legislature and the executive with the same political tendency in order to prevent the system lock-up has brought the discussions of Single-Member District and Narrow-District System to the agenda. However, there are debates on the basis of how much these systems observe the principles of justice in representation and stability in administration. In this study, current Single-Member District and Narrow-District System discussions will be included.

Anahtar Kelimeler: Temsilde Adalet, Yönetimde İstikrar, Dar bölge, Daraltılmış Bölge Sistemi

Keywords: Justice in Representation, Stability in Management, Single-Member District, Narrow-District System

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Seçim sistemi; seçimle ilgili kurallar, teknikler, yöntemler ve seçim geleneklerinden oluşan bir bütünü ifade etmektedir(Buran, 2005:2). Bu anlamda seçim sistemleri, doğrudan doğruya ülke yönetiminde ve yerel yönetimlerde halktan yetki almaya yönelik demokratik yarışın kuralları ile ilgilidir(Türk, 2006:75). Seçim sistemleri ile ilgili yer verilen tanımlamalarla birlikte dar anlamda seçim sistemi; seçim çerçevesinde seçme ve seçilme hakkı, seçim çevreleri, seçim sürecinin başından

** Battal YILMAZ, Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, battalyilmaz40@hotmail.com, ORCID ID orcid.org / 0000-0003-4792-5505

sonuna kadar, yani adaylık başvurusundan seçmenlerin oy kullanmasına ve sonuçların açıklanmasına kadar yapılan tüm işlemler, bunları yapan kişi ve kuruluşlar (siyasal partiler), seçim sürecini yöneten ve denetleyen kurumlar (seçim kurulları) ile ilgili kurallar, geniş anlamda seçim sistemini oluşturur(Türk, 2006:76; Araslı, 1989:25). Geniş anlamda seçim sistemleri, ülkedeki siyasal sistemin ve rejimin bir parçasıdır (Türk, 2006:76; Günel,2005:24).

Seçim sistemleri, tanımlarındaki karmaşıklığa ilaveten, mekanizma olarak da çok boyutludur. Öncelikle bir seçim sistemi, vatandaşların kullandıkları oyların partilere göre dağılımlarını esas alarak sandalyeleri dağıtmakta kullanılan bir formül içermektedir. İkinci olarak, bu formülün temel olarak aldığı ve “bir seçim çevresinde seçilecek milletvekili sayısı” olarak tanımlanan seçim çevre büyüklüğü de seçim sistemlerinin özelliklerindedir. Ve “bir partinin milletvekillikleri kazanabilmesi için çıkarması gereken en az milletvekili sayısı” olarak tanımlanan seçim barajı (baraj) da bir seçim sisteminin üçüncü özelliğini oluşturmaktadır. Lijphart bu üç boyutla birlikte parlamento büyüklüğü, sandalyelerin illere dağıtım yöntemleri gibi boyutlardan söz etmektedir(Lijphart, 1994: 14; Erdoğan, 1999:5).

Seçim sistemlerine ilişkin tanım, özellikler ve boyutlarına yer verdikten sonra çeşitlerine yer vermek gerekmektedir. Seçim sistemleri, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerinden hangisini önceleyeceğini ve ne ölçüde taviz verileceğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda Seçim sistemleri üçe ayrılır: Bunlardan birincisi çoğunluk sistemleridir. Çoğunluk sistemleri, yönetimde istikrar ilkesini ön planda tutar. Nitekim, çoğunluk sisteminde her seçim çevresinde geçerli oyların çoğunluğunu alan parti veya ittifak halinde olan partiler temsilci kazanmaktadır. Seçim sistemlerinden ikincisi Nispi temsil sistemleridir. Nispi temsil sistemi çoğunluk sistemlerinin aksine temsilde adalet ilkesi ön planda tutulmaktadır. Bu sistemde siyasal partiler, aldıkları oy oranında mecliste temsil edilmektedir. Seçim sistemlerinden üçüncüsü karma seçim sistemleridir. Karma seçim sistemleri, nispi temsil ve çoğunluk sistemlerinin sakıncalarını ortadan kaldırmaya yöneliktir (Atar, 1990:80).

Seçim sistemlerine yönelik yapılan tasnif sonrası seçim sistemlerinin tarihsel gelişimine de yer vermek gerekmektedir. Tarihsel olarak Türkiye’de ilk genel seçimler 1877 yılında tamamlanmış, ancak seçimlere 1876’nın son ayında başlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de genel seçimlerin 130 yıllık bir tarihi vardır. Yerel seçimlerin tarihi ise genel seçimlerden de eskidir. Osmanlı modernleşmesinin milat noktası olan Tanzimat Fermanı’nın ilanı sırasında muhassıl meclisleri için üye seçimiyle başlayan yerel seçimlerin tarihi de 167 yıl geriye gitmektedir(Alkan,2006: 133). Bu kapsamda Osmanlı Devleti’nde Muhassıllık meclislerinin oluşumu ile başlayan halkın yönetime katılma süreci 1876 Anayasası ile genel seçime dönüşmüş, gerçek anlamını 1908 sonrası bulmuştur(Olgun, 2011:30).

Türkiye’de bu anlamda özellikle çok partili döneme geçildikten sonra çok sayıda genel seçim sistemi denenmiştir. 1950, 1954 ve 1957 yıllarındaki genel seçimlerde çoğunluk sisteminin geniş bölgesi (liste usulü) tipi uygulanmıştır. 1961 yılından sonraki genel seçimlerde ise nispi temsil sisteminin değişik uygulamaları söz konusu olmuştur. 1961 yılında barajlı d’Hondt, 1965 yılında milli

bakiye, 1969, 1973 ve 1977 yıllarında barajsız d'Hondt, 1983 yılında çifte barajlı (seçim çevresi ve ülke barajı) d'Hondt, 1987 ve 1991 yıllarında çifte barajlı d'Hondt ve kontenjan uygulaması, 1995 ve 1999, 2002 yıllarında ise ülke barajlı d'Hondt sistemi uygulanmıştır(Ünlükaplan,2003:59). 2002 sonrası da ülke barajlı d'Hondt sistemi uygulanmaya devam etmiştir. Devamında 16 Nisan 2017 referandumu ile hükümet sistemi değişikliği gerçekleşmiştir. Nitekim, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile birlikte seçim sistemi arayışları dar bölge ve daraltılmış bölge sistemleri bağlamında tartışılmaktadır.

2. Dar Bölge Seçim Sistemi

Dar bölge seçim sistemi özü itibari ile çoğunluk sistemidir. Bu çerçevede her bölgede en çok oyu alanın seçilmesine dayanır. Nitekim, bir seçim bölgesinden yalnız bir vekil basit çoğunluk ile seçiliyorsa İngiliz sistemi olarak da bilinen dar bölge basit çoğunluk sistemi(plurality system) uygulanıyor demektir(Yıldız, 2018:120).

Tek isimli iki turlu çoğunluk seçim sistemi ise Fransız sistemi olarak da adlandırılmaktadır. Bu sistemde kullanılan oyların salt çoğunluğunun alınması, yani bir mutlak çoğunluk gözetilmektedir (Yıldız,2018:120). Dar bölge seçim sistemi, basit çoğunluğu öngördüğü noktada küçük oy farklarından büyük zaferler çıkarabilmektedir. Türkiye özelinde 600 ayrı seçim çevresi düzenlendiğinde her seçim çevresinden 1 oy fazla alan milletvekilliğini kazanacağından toplamda tüm seçim çevrelerinden oransal olarak alınan oydan ziyade tek tek seçim çevrelerinden küçük oy farkları ile de olsa önde çıkmak anlamlı olmaktadır.

Bu kapsamda örnek olarak 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri çerçevesinde Kütahya'yı simülasyonda değerlendirmek gerekirse(Yüksek Seçim Kurulu,2020);

<i>Siyasal Parti</i>	<i>Aldığı Oy</i>	<i>Oy Yüzdesi(%)</i>
Adalet ve Kalkınma Partisi	213.353	54,8
Cumhuriyet Halk Partisi	49.250	12,7
Milliyetçi Hareket Partisi	71.847	18,5
İyi Parti	41.281	10,6
Halkların Demokratik Partisi	4.701	1,2
Saadet Partisi	6.984	1,8

Söz konusu sonuçlar ile Adalet ve Kalkınma Partisi 3, Milliyetçi Hareket Partisi 1 ve Cumhuriyet Halk Partisi 1 sandalye kazanmıştır. Aynı zamanda başta Kütahya merkez ilçe olmak üzere tüm ilçelerde Adalet ve Kalkınma Partisi 1. olmuştur. Dar bölge ile seçim yapılsa idi Kütahya 5 seçim çevresine ayrılacak ve bütün sandalyeleri Adalet ve Kalkınma Partisi kazanmış olacaktı. Buradan hareketle sistemin özü itibari ile büyük partilere avantaj getirdiği ortadadır.

Dar bölge seçim sisteminin olumlu yönleri ile ilgili lider sultanı altında ezilen milletvekilleri yerine seçmen ile bire-bir ilişki kuran ve gücünü parti genel merkezi yerine seçmenden alan milletvekilleri ortaya çıkma olasılığından söz edilebilir. Diğer taraftan seçmen özellikle büyük seçim çevrelerinde liste usulü ile tanımadığı milletvekili adayları yerine doğrudan kendisi ile bağ kuran milletvekilini seçecektir. Doğal olarak dikkate alınan seçmen açısından seçim meşruiyeti ve parti aidiyeti artacaktır.

Buna karşılık Dar bölge seçim sistemi bir takım seçim hilelerine açık olarak kurgulanma olasılığı bulunmaktadır. Nitekim, 600 ayrı seçim çevresi düzenlenirken siyasal çıkar elde etme içgüdüğü ile hareket etme içgüdüğü ortaya çıkabilir. Bu kapsamda seçim çevrelerinin düzenlenmesi sırasında, seçim çevresini düzenleyenlerin kamu yararı düşüncesini bir kenara bırakarak siyasi menfaat sağlamak için seçim çevrelerini kendi çıkarları doğrultusunda belirlemesi, seçim hukukunda gerrymandering[†] olarak isimlendirilmektedir (Tunç vd., 2014:97; Safi ve Kurşuncu, 2019:54).

Nitekim, Türkiye’de 1950’li yıllarda muhalif partilere oy veren bazı il ve ilçelerin cezalandırılması, örneğin Malatya’nın Malatya-Adıyaman olarak ikiye bölünmesi yani Adıyaman’ın il yapılması, Kırşehir’in ilçe yapılması, Nevşehir’in il olması, Abana ilçesinin Bozkurt-Pazaryeri ile birleştirilmesi, Sakarya’nın il yapılması gibi birtakım uygulamalar gerrymandering örneği olarak yaşanmıştır(Safi ve Kurşuncu, 2019:59). Yine 2014 yerel seçimleri öncesi Ankara’da Çayyolu semtinin Yenimahalle’ye bağlı iken Çankaya’ya bağlanması örneği verilebilir. 6360 sayılı yasa ile Büyükşehir seçim çevrelerinin Valilik sınırları olarak belirlenmesi sonucunda merkez ilçeler ile birlikte mücavir alanların devreye girmesi ile seçim sonuçlarına doğrudan etki hedeflenmiştir. Genel seçimler özelinde seçim çevreleri çok ince ayrıntılarla düzenlenip küçük oylar ile her bir seçim çevresinden milletvekili kazanmak ve toplamda seçim zaferi elde etmek hedefi ile hareket edilmesi mümkündür.

[†] Gerrymandering kavramı, Amerikan siyasi tarihinde çok eskilere, 19. yüzyılın ilk çeyreğine kadar dayanan bir kavramdır. Gerrymandering kavramı ilk kez 1812 yılında ortaya çıkmış ve bu tarihten beri Amerikan politika hilesi olarak kabul edilmektedir. Gerrymandering teriminin ortaya çıkışı Elbridge Thomas Gerry, eyalet başkanıyken yani valiyken 1812 seçimi öncesi Massachusetts Eyaleti’nin seçim çevresini kendi partisi olan Demokratik Cumhuriyetçi Parti3 lehine düzenlemesi ile ortaya çıkmıştır. Vali Gerry’nin ortaya çıkardığı ve daha sonra Demokratik Cumhuriyetçilerin takip ettiği gerrymanderingde amaç Demokratik Cumhuriyetçi seçmenleri muhaliflere karşı daha baskın kılmak ve fark yaratmak yani Demokratik Cumhuriyetçilerin sandalye sayısını artırmaktır. Terim Vali Gerry’nin desteği ile oluşturulan seçim çevresinin harita üzerinde semender hayvanına benzemesinden dolayı Vali Gerry’nin soyadı ile İngilizce salamander olarak nitelenen semender hayvanının isminin birleşmesinden oluşmaktadır (akt. Safi ve Kurşuncu,2019:54-55).

Dar bölge ile ilgili uyulması gereken esaslardan biri de seçim çevrelerinin özen ile belirlenmesi hususudur. Konu ile ilgili Özbudun(1995:539), milletvekilliklerinin seçim çevrelerine bölüştürülmesinde orantısızlıkların (malapportionment) önlenmesi gerektiğini ve "tek adam, tek oy" prensibinin titizlikle uygulanmasını işaret etmiştir. Bu durumun hem seçim sonuçlarına daha büyük orantılılık getireceğini hem de az nüfuslu kırsal illerin artık temsiline son vermek suretiyle, Türk politikasındaki kırsal ağırlığı normal ölçülerine indireceğini belirtmiştir.

Dar bölge ile ilgili göz önünde bulundurulması gereken hususların yanı sıra dar bölge sistemine eleştiriler de bulunmaktadır. Bunlardan Tuncer, dar bölgede 600 seçim çevresine bölünmenin temelde büyük partiye yarayacağını ve kimi seçim çevrelerinde etnik grupların hakim olabileceğini bazı yerlerde ise mezhepler ve aşiretlerin egemen olabileceğini sonuç olarak bu durumun bölünmeye yol açabileceğini iddia etmektedir(Tuncer,2020).

Sonuç olarak dar bölge seçim sistemi ile ilgili özellikle gerrymandering düzenlemelerinden özenle kaçınılması ve kamuoyu eleştirilerine kulak verilmesi gerekmektedir.

3. Daraltılmış Bölge

Daraltılmış bölge seçim sistemi; karma seçim sistemi içerisinde seçim çevrelerinin 5'er ya da 6'şar milletvekili çıkaracak şekilde daraltılması anlamına gelmektedir. Bu çerçevede Türkiye'de 600 milletvekilinin 5'er(120 seçim çevresi) ya da 6'şar(100 seçim çevresi) milletvekili çıkaracak şekilde düzenlenmesi anlaşılmaktadır. Daraltılmış bölgede esas olan seçim çevrelerinin kaç milletvekilinden oluşacağıdır. Nitekim, 5'er milletvekilinden oluşması halinde ülke barajı olmasa da sistemin gereği olarak seçim çevresi barajına takılma söz konusu olacaktır. Nitekim aynı doğrultuda Özbudun(1995:527), seçim çevresi küçüldükçe, sistemin orantılılık derecesinin azalacağını ve örneğin seçmenlerin yüzde 10'unu temsil eden bir partinin, beş milletvekili çıkaran bir seçim çevresinde milletvekilliği kazanma olasılığını kaybedeceğinden söz etmiştir. Buradan hareketle seçim çevresinde geçerli oyların 1/5'ini alamayan parti milletvekili çıkaramayacaktır. Nihai olarak daraltılmış seçim sisteminin büyük siyasal partilere avantaj sağlaması muhtemeldir.

Bu kapsamda örnek olarak 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri çerçevesinde Ankara 1. Bölge'yi simülasyonda değerlendirmek gerekirse(Yüksek Seçim Kurulu,2020);

<i>Siyasal Parti</i>	<i>Aldığı Oy</i>	<i>Oy Yüzdesi(%)</i>	<i>Çıkardığı Milletvekili Sayısı</i>
Adalet ve Kalkınma Partisi	391.457	30,8	4
Cumhuriyet Halk Partisi	450.518	35,5	5
Milliyetçi Hareket Partisi	136.050	10,7	1
İyi Parti	156.592	12,3	2
Halkların Demokratik Partisi	112.080	8,8	1
Saadet Partisi	17.368	1,4	-

Ankara 1. Bölge seçim çevresi için 5'erli daraltılmış seçim çevresi kapsamında üç alt seçim çevresine ayırdığında % 20'nin altında oy alan partiler milletvekili çıkaramayacaktır. İlçeler bağlamında seçmen sayısı ve alınan oylar değişiklik arz etmektedir. Buna bağlı olarak Milliyetçi Hareket Partisi ve Halkların Demokratik Partisi milletvekili çıkaramamaktadır. İyi Parti ise seçim çevresi düzenlemesine bağlı olarak 1 milletvekili çıkarabilecektir. Milletvekilliği sayıları seçim çevresi düzenlemesine bağlı olarak değişse de Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi arasında paylaşılacaktır. Daraltılmış seçim sisteminin seçim çevresi düzenlemesine bağlı olarak seçim sonuçlarında getirdiği doğal seçim barajı nedeniyle temsilde adaletten uzaklaştırdığı açıktır.

Nitekim daraltılmış seçim sistemi tıpkı dar bölge seçim sistemi gibi temsilde adaletten ziyade yönetimde istikrar ilkesini öne çıkarmaktadır. Nitekim Göksel ve Çınar yaptıkları seçim simülasyonu ile bu durumu doğrulamaktadır (Göksel ve Çınar, 2017:15). Söz konusu sistemde küçük siyasal partiler, 5'er milletvekili çıktığında doğal oluşacak il barajı nedeni ile seçim ittifaklarına yönelmek zorunda kalacaklardır. Belli ölçüde büyük partiler de artık oylardan maksimum kazanç elde etme amacıyla ittifaka sıcak bakabilecektir.

Daraltılmış seçim sisteminin olumlu yönleri ile ilgili tıpkı dar bölge seçim sisteminde olduğu gibi milletvekillerinin seçmen ile kurduğu bağ neticesinde parti genel merkezinin hegemonyasının zayıflama ve lider sultasından çıkma anlamında avantaj elde etme olasılığı yüksektir.

Buna karşılık daraltılmış seçim sisteminde yine dar bölge seçim sisteminde olduğu gibi seçim çevreleri düzenlenirken büyük siyasal partiler lehine "Gerrymandering" uygulamalarına başvurulma riski bulunmaktadır. Söz konusu riskin yanı sıra Hikmet Sami Türk, Türkiye'de dinamik bir nüfus yapısı var olduğunu ve hemen her seçim öncesinde seçim bölgelerinin yeniden belirlenmesi gerekeceğini ve sistemin idari bakımdan güçlülere yol açabileceğine işaret etmiştir. Nihai olarak bu bağlamdaki tartışmaların siyasi hayatın gündemini meşgul edeceğini vurgulamaktadır(Türk, 2020).

4. Sonuç

Seçim sistemleri, genel ve yerel seçim özelinde kural, yöntem ve teknikleri düzenleyen çerçevedir. Türkiye'de yaklaşık 150 yıldır seçim yapılmaktadır ve dönem anlayışına uygun olarak seçim sistemleri değişikliğe uğramıştır. Bu çerçevede Türkiye'de 1961 Anayasası sonrasında temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini gözettiği varsayımı ile Nispi Temsil Sistemi uygulanmaktadır. Bununla birlikte Parlamenter sistem geleneğinde dönem dönem ülke barajını kaldırmaya veya düşürmeye yönelik arayışların yanında temsilde adalet ilkesini gözeten reform önerileri olmuştur. Diğer taraftan çalışmanın konusunu oluşturan dar bölge seçim sistemi 2013 yılında demokratikleşme paketi kapsamında Adalet ve Kalkınma Partisi önerisi olarak % 5 barajlı ve barajsız dar bölge sistemi şeklinde gündeme gelmiş ancak hayata geçmemiştir. Devamında 16 Nisan 2017 referandumu ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile birlikte dar bölge ve daraltılmış bölge seçim sistemi tartışmaları tekrar gündeme gelmiştir. Nitekim güncel olarak Türkiye'de Cumhuriyet İttifakı tarafından dar bölge ve daraltılmış bölge seçim sistemi önerileri yine sıcak siyasetin gündemine gelmiştir.

Bilindiği üzere dar bölge seçim sistemi özü itibarı ile büyük partilere avantaj sağlamaktadır. Dar bölge sistemi bu çerçevede yönetimde istikrar ilkesini öne çıkarmaktadır. Diğer taraftan seçmen ile direkt bağ kurmak gerektiğinden seçmen tarafından seçilen milletvekili tanınır ve ulaşılabilir nitelikte olacaktır. Ve yine lider sultasını kırmak için söz konusu seçim sistemi önemli bir maniveladır. Siyasal partiler bu noktada “odunu koysam seçtiririm” anlayışı yerine seçim çevresinde karşılığı olan aday ile yola çıkmak durumunda kalacaktır.

Bununla birlikte dar bölge sisteminde seçim çevreleri kurgulanırken “gerrymandering” türü düzenlemeler ile büyük parti tarafından lehine sonuçlar doğuracak adımlar atılması olasıdır. Zira çok partili yaşam geleneğinde seçim çevresi düzenlemelerinde hem genel hem de yerel seçim sonuçlarının sonuçlarına doğrudan etki edecek siyasi hamleler yapılmıştır.

Türkiye özelinde dar bölge seçim sistemi simülasyonu yapılırsa Adalet ve Kalkınma Partisi lehine olduğu değerlendirilebilir. Zira her seçim çevresinde küçük oy farkları ile yürürlükteki d’hondt sisteminden elde etmesi muhtemel toplam sandalyeden daha fazla milletvekili çıkarabilir. Diğer taraftan Milliyetçi Hareket Partisi tek tek seçim çevrelerinden alacağı oy ile yürürlükteki d’hondt sisteminden elde etmesi toplam sandalyeden daha az milletvekili çıkarabilir. Kanaatimizce dar bölge seçim sistemine Milliyetçi Hareket Partisi’nin siyasal desteği ittifaka tekli aday listesi ile girilmesi halinde “garanti milletvekili” sayısını alması ile mümkündür. Ancak bu durum kısa projeksiyondur orta ve uzun vadede seçim sisteminin bu halde olmasının yaratacağı dezavantaj nedeniyle doğrudan olumsuz yaklaşması olasıdır. Millet ittifakı bileşenlerinden Cumhuriyet Halk Partisi dar bölgede Trakya, Ege, Marmara ve Akdeniz şeridinde seçim çevresi nasıl düzenlenirse düzenlensin olumsuz etkilenmeyecektir. Ancak büyükşehirlerde seçim çevresinin çok ince olarak düzenlenmesi halinde doğal olarak olumsuz etkilenmesi olasıdır. Yine Millet ittifakı bileşenlerinden İyi Parti tıpkı Milliyetçi Hareket Partisi gibi dar bölge seçim sisteminden olumsuz etkilenmesi olasıdır. Parlamentoda temsil edilen HDP ise dar bölgeden olumlu etkilenmesi olasıdır. Zira etnik olarak yoğunlaşmanın olduğu seçim çevrelerinden milletvekilliği kazanmak zor olmayacaktır.

Daraltılmış seçim sistemi ise tıpkı dar bölge seçim sisteminde olduğu gibi yönetimde istikrar ilkesinin öncelenmektedir. 5’erli daraltılmış seçim çevreleri seçmen ile bağın kuvvetlenmesi anlamında önemlidir. Ancak küçük siyasal partilerin seçim çevresi barajına takılması muhtemeldir. Zira 5’erli daraltılmış seçim çevresi olduğunda geçerli oyların 1/5’ini alamayan parti milletvekili çıkaramayacaktır. Bu durum küçük siyasal partileri ittifaka yöneltecektir. Seçmen açısından ise seçim çevresi doğal barajı seçmeni ikincil siyasi tercihlere zorlayabilir.

Diğer taraftan 5’erli daraltılmış seçim çevrelerinin düzenlenmesi de tıpkı dar bölge de olduğu gibi “gerrymandering” uygulamalarını karşımıza çıkarabilir. Ayrıca dinamik bir nüfus artışı ve hareketliliği olan Türkiye’de her seçim dönemi seçim çevresi düzenlemelerinin hem zor hem de tartışmaları beraberinde getirmesi olasıdır.

Sonuç olarak Türkiye’nin ihtiyacı dar bölge ve daraltılmış bölge sistemleri yerine temsilde adalete hizmet edecek baraj sistemini ortadan kaldırmak öncelenmelidir. Bu kapsamda 600 milletvekilinden 500 milletvekilinin seçim çevrelerine dağıtılması 100 milletvekilinin ise alınan oy

oranına göre Türkiye milletvekilliğine tahsisi önem arz etmektedir. Yine makro bakışla seçim sisteminde yapılacak düzenlemeye Siyasal Partiler Kanunu’da eşlik etmelidir. Zira sadece seçim sistemi değişikliği ile seçmen ile milletvekili arasında bağın kuvvetlenmesi, lider sultasını ortadan kaldırmak mümkün değildir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

İşbu makale için etik izin alınmasını gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tarafımca tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Destek Beyanı

Makale yazımı ve öncesindeki araştırmam herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makaleme ilgili çıkar çatışması durumu söz konusu değildir.

Kaynaklar

Alkan, M. Ö. (2006). Türkiye’de Seçim Sistemi Tercihinin Misyon Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri, *Anayasa Yargısı Dergisi*, (23),133-165.

Araslı, O. (1989). *Seçim Sistemi Kavramı ve Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri (1876-1987)*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Atar, Y.(1990). *Türkiye’de Seçim Sistemlerinin Gelişimi ve Siyasi Hayat Üzerindeki Etkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Buran, H. (2005). *Seçim Sistemleri ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Önerisi*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Erdoğan,E.(1999). *Seçim Sistemleri ve Siyasal Sonuçları: İstikrar Temsiliyet*, http://www.urbanhobbit.net/PDF/secim_sistemleri.pdf (Erişim tarihi: 25.08.2020).

Göksel, T. ve Çınar, Y.(2017). *Yeni Anayasal Sistemde Seçim Sistemleri Simulasyonları*, Mayıs 2017,TEPAV, Politika Notu, 1-15.

Günel, E. (2005). *Türkiye’de Seçim Sistemlerinin Siyasal Kurumlar Üzerindeki Etkileri*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Lijphart A.(1994). *Electoral Systems and Party Systems*, Oxford University Press, Oxford, United Kingdom.

Olgun, K. (2011). Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27(79):1-36

Özbudun, E.(1995). Seçim Sistemleri ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1-4):521-539.

Safi, İ. ve Kurşuncu,T. (2019). Siyasal Partizanlığın Bir Göstergesi Olarak Seçim Hileleri ve Türkiye’deki Bazı Uygulamaları, *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(8):46-71.

Tuncer, E. , TESAV.2020. <https://www.haberturk.com/polemik/haber/882409-secimde-dar-ve-daraltilmis-bolge-kime-yarar>,(Erişim Tarihi:01.08.2020).

Tunç, H., Erdoğan, M., Yurtlu, F., Ölmez, G., Çıtak, H. A. (2014). *Seçim Sistemleri ve Türkiye’de (Gerrymandering) Seçim Hilesi Uygulamaları*, Adalet Yayınevi, Ankara.

Türk, H. S. (2006). Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih, *Anayasa Yargısı Dergisi*, (23), 75–113.

Türk, H. S.(2020). (<https://www.haberturk.com/polemik/haber/882409-secimde-dar-ve-daraltilmis-bolge-kime-yarar>, (Erişim Tarihi:07.08.2020).

Ünlükaplan, İ. (2003). 1950 Sonrası Türkiye’de Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Bireysel Tercihlerin Kolektif Tercihlere Yansımaları Açısından İncelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11): 45-60.

Yıldız, A.(2018). Seçim Sistemleri ve Türkiye’de Milletvekili Seçim Sistemine İlişkin Bir Öneri, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(3): 113-153.

Yüksek Seçim Kurulu.(2020). 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçimleri Kütahya Seçim Sonuçları, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/Kutahya.pdf>.(Erişim tarihi: 21.10.2020).

Yüksek Seçim Kurulu.(2020). 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçimleri Ankara 1. Bölge Sonuçları, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/Ankara1.pdf>(Erişim tarihi: 22.10.2020).